

פרשת זיי שרה התש"פ

ari.kahn@biu.ac.il

הרב ארי דוד קאהן

1. תלמוד בבלי מסכת בבא קמא דף צז עמוד ב

וְאִיזְהוּ מְטִבֵּעַ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ? זָקן וְזָקִינָה מִצַּד אֶחָד, וּבְחֹר וּבְתוּלָה מִצַּד אֲחֵר:

2. רש"י מסכת בבא קמא דף צז עמוד ב

בחור ובתולה - יצחק ורבקה. זקן וזקינה - אברהם ושרה.

3. מהרש"א חידושי אגדות מסכת בבא קמא דף צז עמוד ב

מטבע של אברהם זקן וזקינה מצד א' בחור ובתולה מצד ב' עיין פרש"י ויותר נראה לפרש כולם ע"ש הנס שאחר שנעשו זקנים כמ"ש ואדוני זקן ואני זקנתי חזרו לימי נעורים דהיינו שנעשו הם בחור ובתולה כמ"ש אחרי בלותי היתה לי עדנה וק"ל:

4. תוספות מסכת בבא קמא דף צז עמוד ב

מטבע של אברהם אבינו זקן וזקינה מצד אחד - בבראשית רבה דריש ואגדלה שמך שיצא לו מוניטיין בעולם ומהו מוניטיין זקן וזקינה מכאן בחור ובחורה מכאן ונראה לא שהיה בו צורת זקן וזקינה מכאן בחור ובחורה מכאן דאסור לעשות צורת אדם אלא כך היה כתוב מצד אחד זקן וזקינה ומצד אחר בחור ובתולה וכן פירש בקונטרס גבי דוד ושלמה וירושלים עיר הקודש שכך היה כתוב במטבע.

5. תורת חיים מסכת בבא קמא דף צז עמוד ב

זקן וזקינה מצד אחד. כתבו התוספות שכך היה כתוב מצד אחד זקן וזקינה ושפיר הוה לכך נראה דזקן וזקינה ובחור ובחורה תרוייהו ואברהם ושרה קאי ורמז שנעשה להם נס גדול דאברהם ושרה זקנים היו וחזרו לנערותן שנעשה אברהם בחור ושרה בחורה והולידו אברהם, כדאיתא במד"ר פרשת וירא אמר ר' יוחנן כבר כתיב ואברהם ושרה זקנים מה ת"ל ואברהם זקן אלא שהחזירו הקב"ה לימי נעירותיו צריך לכתוב פעם שנייה ואברהם זקן, שרה נמי דכתיב אחרי בלותי היתה לי עדנה ואיתא בפרק הפועלים מלמד שחזרה לנערותיה שנתפשטו הקמטין כו' וכיון דאברהם נמי חזר לנערותו ניחא מה שתמה ואמר הלבן מאה שנה יולד אף על גב דבתר הכי הוליד כל בני קטורה אלא משום דאחר כך חזר לימי נעירותיו:

6. בראשית פרק כד, א-סז

(ב) וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֲלֵעֲבָדוֹ זָקן בֵּיתוֹ הַמְשַׁל בְּכָל־אֲשֵׁר־לוֹ ... לֹא־תִקַּח אִשָּׁה לְבָנִי מִבְּנוֹת הַכְּנַעֲנִי אֲשֶׁר אֲנִי יוֹשֵׁב בְּקִרְבּוֹ: (ד) כִּי אֶל־אַרְצִי וְאֶל־מִוֹלְדָתִי תֵלֶךְ וְלִקְחָתְךָ אִשָּׁה לְבָנִי לִיצְחָק: (ה) וַיֹּאמֶר אֵלָיו הָעֶבֶד אוֹלִי לֹא־תֵאבְּהָ הָאִשָּׁה לְלֶכֶת אַחֲרַי אֶל־הָאָרֶץ הַזֹּאת הִשָּׁב אֲשִׁיב אֶת־בְּנֶךָ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־יֵצֵאת מִשָּׁם: (ו) וַיֹּאמֶר אֵלָיו אַבְרָהָם הֲשִׁמְרָן לָךְ פְּרוֹת־שֵׁיב אֶת־בְּנִי שָׁמָּה: (ז) הִ' אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר לָקַחְנִי מִבֵּית אָבִי וּמֵאָרֶץ מוֹלַדְתִּי וְאֲשֶׁר דִּבֶּר־לִי וְאֲשֶׁר נִשְׁבַּע־לִי לֵאמֹר לִזְרַעְךָ אֶתְּנוּ אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת הוּא יִשְׁלַח מֵלֹאכּוֹ לִפְנֵיךָ וְלִקְחָתְךָ אִשָּׁה לְבָנִי מִשָּׁם: (ח) וְאִם־לֹא תֵאבְּהָ הָאִשָּׁה לְלֶכֶת אַחֲרַי וְנִקְיִית מִשְׁבַּעְתִּי זֹאת רַק אֶת־בְּנִי לֹא תִשָּׁב שָׁמָּה: ... (י) וַיִּקַּח הָעֶבֶד עִשָׂו גַּמְלִים מִגַּמְלֵי אֲדָמִי וַיִּלְךְ וְכָל־טוֹב אֲדָמִי בָּיָדוֹ וַיֵּקֶם וַיֵּלֶךְ אֶל־אַרְם נַחְרִים אֶל־עֵיֶר נַחֹר: (יא) וַיִּבְרַךְ הַגַּמְלִים מִחוּץ לְעֵיֶר אֶל־בְּאֵר הַמַּיִם לְעֵת עָרִב לְעֵת צֵאת הַשָּׁאֵבֶת: (יב) וַיֹּאמְרוּ הִ' אֱלֹהֵי אֲדָמִי אַבְרָהָם הִקְרַה־נָּא לִפְנֵי הַיּוֹם וַעֲשֵׂה־חֶסֶד עִם אֲדָמִי אַבְרָהָם: ... (יד) וְהִנֵּה הַנַּעֲרָ אֲשֶׁר אָמַר אֵלַי הַטִּיבָא כְּדָךְ וְאֲשַׁתָּה וְאָמַרְהָ שְׂתָה וְגַם־גַּמְלִיךָ אֲשַׁקָּה אֶתְּךָ הַכַּחַת לְעֶבְדְּךָ לִיצְחָק וְגַם אֲדַע כִּי־עֲשִׂית חֶסֶד עִם־אֲדָמִי: (טו) וַיְהִי־הוּא טָרָם כִּלְהַלּוֹךְ וְהִנֵּה רַבְּקָה יֹצֵאת אֲשֶׁר ... (יז) וַיֵּרָץ הָעֶבֶד לְקִרְאתָהּ וַיֹּאמֶר הַגַּמְיָאִינִי נָא מַעֲט־מִיָּם מִכַּדָּךְ: (יח) וַתֹּאמֶר שְׂתָה אֲדָמִי וַתִּמְהַר וַתֵּרֶד כְּדָה עַל־יְדָהּ וַתִּשְׁקָהּ: (יט) וַתִּכַּל לְהִשְׁקָתוֹ וַתֹּאמֶר גַּם לְגַמְלִיךָ אֲשַׁב עַד אִם־כָּלוּ לְשֵׁתָת: (כ) וַתִּמְהַר וַתַּעַר כְּדָה אֶל־הַשִּׁקָּת וַתֵּרָץ עוֹד אֶל־הַבְּאֵר לְשָׂאֵב וַתִּשְׁאֵב לְכָל־גַּמְלָיו: (כא) וְהָאִישׁ מִשְׂתַּאֲהָ לָהּ מִחֲרִישׁ לְדַעַת הַהַצְלִיחַ הִ' דָּרְכּוֹ אִם־לֹא: (כב) וַיְהִי כַּאֲשֶׁר כָּלוּ הַגַּמְלִים לְשֵׁתוֹת וַיִּקַּח הָאִישׁ נָזִם זָהָב בְּקַע מִשְׁקָלוֹ וּשְׁנֵי צְמִידִים עַל־יָדָיָהּ עֲשָׂרָה זָהָב מִשְׁקָלָם: (כג) וַיֹּאמֶר בְּתַמִּי אֶתְּ הַגִּידִי נָא לִי הַיֵּשׁ בֵּית־אֲבִיךָ מִקּוֹם לָנוּ לָלוּן: (כד) וַתֹּאמֶר אֵלָיו בֵּית־בְּתוּאֵל אֲנִי בְּרַמְלֶכָה אֲשֶׁר יְלָדָה לְנַחֹר: (כה) וַתֹּאמֶר אֵלָיו גַּם־תִּתֵּן גַּם־מִסְּפוּאָה רַב עִמָּנוּ גַּם־מִקּוֹם לָלוּן: (כו) וַיִּקַּד הָאִישׁ וַיִּשְׁתַּחוּ לָהּ: (כז) וַיֹּאמֶר בְּרוּךְ הִ' אֱלֹהֵי אֲדָמִי אַבְרָהָם אֲשֶׁר לֹא־עָנַב חֶסְדּוֹ וְאָמַתּוֹ מַעֲם אֲדָמִי אֲנִי בְּדָרְךָ נַחֲנִי הִ' בֵּית אֲחִי אֲדָמִי: (כח) וַתֵּרָץ הַנַּעֲרָ וַתֵּגַד לְבֵית אִמָּהּ כְּדַבְּרִים

הָאֵלָהָ : (כט) וּלְרַבְקָה אַח וּשְׁמוֹ לָבֹן וַיֵּרַץ לָבֹן אֶל־הָאִישׁ הַחוּצָה אֶל־הָעֵין : (ל) וַיְהִי | **פְּרָאֵת אֶת־הַנְּזִים** וְאֶת־הַצְּמִידִים עַל־יַדֵּי אַחֲתוֹ וּכְשָׁמְעוּ אֶת־דְּבָרֵי רַבְקָה אַחֲתוֹ לֵאמֹר כֹּה־דָבַר אֵלַי הָאִישׁ וַיְבֹא אֶל־הָאִישׁ וְהִנֵּה עֹמֵד עַל־הַגְּמָלִים עַל־הָעֵין : (לא) וַיֹּאמֶר בּוֹא בְּרוּךְ ה' לָמָּה תַעֲמִד בַּחוּץ וְאֲנֹכִי פְּנִיתִי הַבַּיִת וּמְקוֹם לְגִמְלִים : (לב) וַיְבֹא הָאִישׁ הַבַּיִתָּה וַיִּפְתַּח הַגְּמָלִים וַיִּתֵּן תְּבוֹן וּמִסְפּוֹא לְגִמְלִים וּמִים לְרֹחַץ רַגְלָיו וּרְגְלֵי הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר אִתּוֹ : (לג) וַיּוֹשֶׁם לְפָנָיו לֵאמֹר לֹא אֲכַל עַד אִסְדְּבִרְתִּי דְבָרֵי וַיֹּאמֶר דְּבַר : (לד) וַיֹּאמֶר **עַבַד אַבְרָהָם אֲנֹכִי** : (לה) וְה' בְּרוּךְ אֶת־אֲדֹנָי מֵאֲד וַיִּגְדַּל וַיִּתְרַלּוּ צֶאֱן וּבְקָר וְכֶסֶף וְזָהָב וְעַבְדִּים וּשְׁפָחוֹת וּגְמָלִים וְחַמְרִים : (לו) וַתֵּלֶד שָׂרָה אִשְׁת׃ אֲדֹנָי בֶן לֵאֲדֹנָי אַחֲרַי זָקֵנְתָה וַיִּתְרַלּוּ אֶת־כָּל־אֲשֶׁר־לוֹ : (לז) וַיִּשְׁבַּעֵנִי אֲדֹנָי לֵאמֹר לֹא־תִקַּח אִשָּׁה לְבְנֵי מִבְּנוֹת הַכְּנַעֲנִי אֲשֶׁר אֲנֹכִי יֹשֵׁב בְּאֶרֶץ : (לח) אִם־לֹא אֶל־בֵּית־אָבִי תֵלֵךְ וְאֶל־מִשְׁפַּחְתִּי וְלִקְחַתְּ אִשָּׁה לְבְנֵי : (לט) וַאֲמַר אֶל־אֲדֹנָי אֵלַי לֹא־תֵלֵךְ הָאִשָּׁה אַחֲרָי : (מ) וַיֹּאמֶר אֵלַי ה' אֲשֶׁר־הִתְחַלַּקְתִּי לְפָנָיו יִשְׁלַח מַלְאָכּוֹ אִתָּךְ וְהִצִּילְךָ דְרָכָךְ וְלִקְחַתְּ אִשָּׁה לְבְנֵי מִמִּשְׁפַּחְתִּי וּמִבֵּית אָבִי : (מא) אַז תִּנְקַח מֵאֵלְתַי כִּי תָבוֹא אֶל־מִשְׁפַּחְתִּי וְאִם־לֹא יִתְּנֵנוּ לָךְ וְהִיָּיתִי נָקִי מֵאֵלְתִּי : (מב) וְאָבֹא הַיּוֹם אֶל־הָעֵין וַאֲמַר ה' אֱלֹהֵי אֲדֹנָי אַבְרָהָם אִם־יִשְׁדָּךְ נֹא מִצִּילְךָ דְרָכֵי אֲשֶׁר אֲנֹכִי הֵלַךְ עֲלֶיךָ : ... (מד) וַאֲמַרְהָ אֵלַי גַּם־אֲתָה שְׂתָה וְגַם לְגִמְלֶיךָ אֲשָׂאָב הוּא הָאִשָּׁה אֲשֶׁר־הִכִּיחַ ה' לְבָרְאֲדָנִי : (מה) אֲנִי טָרִם אֲכַלֶּה לְדָבַר אֶל־לְבָבִי וְהִנֵּה רַבְקָה יֹצֵאת וְכַדָּה עַל־שִׁכְמָה וַתֵּרַד הָעַיִנָּה וַתִּשָּׂאָב וַאֲמַר אֵלֶיהָ הַשְׂקִינִי נָא : (מו) וַתִּמְהַר וַתּוֹרַד כַּדָּה מֵעֲלֶיהָ וַתֹּאמֶר שְׂתָה וְגַם־גִּמְלֶיךָ אֲשָׂקָה וְאִשְׁת׃ וְגַם הַגְּמָלִים הַשְׂקֵתָה : (מז) וְאֲשָׂאֵל אֶתָּה וַאֲמַר בְּתִמִּי אֶתָּה וַתֹּאמֶר **בְּתִּבְתּוֹאֵל בְּרִנְחוֹר** אֲשֶׁר יִלְדָה־לוֹ מִלְכָּה וְאֲשֶׁם הַנְּזִים עַל־אִפָּה וְהַצְּמִידִים עַל־יָדֶיהָ : (מח) וְאֶקַּד וְאֲשַׁתְּחִוָּה לָהּ וְאֶבְרַךְ אֶתָּה ה' אֱלֹהֵי אֲדֹנָי אַבְרָהָם אֲשֶׁר הִנְחֵל בְּדָרְךָ אֶמֶת לִקְחַת אֶת־בֵּת־אֲחִי אֲדֹנָי לְבְנוֹ : (מט) וְעַתָּה אִם־יִשְׁכַּם עֲשִׂים חֶסֶד וְאֶמֶת אֶת־אֲדֹנָי הַגִּידוּ לִי וְאִם־לֹא הַגִּידוּ לִי וְאִפְּנֵה עַל־יָמִין אוֹ עַל־שְׂמָאל : (נ) וַיַּעַן לָבֹן וּבְתוֹאֵל וַיֹּאמְרוּ מַה' יֵצֵא הַדְּבַר לֹא נֹכַח דְּבַר אֵלֶיךָ רַע אוֹרֵטוֹב : (נא) הִנֵּה־רַבְקָה לְפָנֶיךָ קַח וְלָךְ וַתְּהִי אִשָּׁה לְבָרְאֲדָנִיךָ כַּאֲשֶׁר דָּבַר ה' : (נב) וַיְהִי כַּאֲשֶׁר שָׁמַע עַבַד אַבְרָהָם אֶת־דְּבָרֵיהֶם וַיִּשְׁתַּחוּ אַרְצָה לָהּ : (נג) וַיּוֹצֵא הָעַבַד כָּל־כֶּסֶף וְכָל־יָהָב וּבְגָדִים וַיִּתֵּן לְרַבְקָה וּמִגְדָּנֹת נָתַן לְאָחִיהָ וּלְאִמָּהָ : (נד) וַיֵּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ הוּא וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־עִמּוֹ וַיְלִינוּ וַיִּקְוּמוּ בַבֶּקֶר וַיֹּאמֶר שְׁלַחְנִי לֵאֲדֹנָי : (נה) וַיֹּאמֶר אָחִיהָ וְאִמָּהָ תֵשֵׁב הַנַּעַר אִתָּנוּ יָמִים אוֹ עֲשׂוֹר אַחֵר תֵּלֵךְ : (נו) וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אֶל־תֵּאֲחָרוּ אִתִּי וְה' הִצִּילְךָ דְרָכֵי שְׁלַחוֹנִי וְאֶלְכָה לֵאֲדֹנָי : (נז) וַיֹּאמְרוּ נִקְרָא לְנַעַר וְנִשְׂאֵלָה אֶת־פִּיהָ : (נח) וַיִּקְרְאוּ לְרַבְקָה וַיֹּאמְרוּ אֵלֶיהָ הִתְלַכִּי עִם־הָאִישׁ הַזֶּה וַתֹּאמֶר אֵלָיךְ : (נט) וַיִּשְׁלַחוּ אֶת־רַבְקָה אַחֲתָם וְאֶת־מִנְקֻתָּהּ וְאֶת־עַבְדֵּי אַבְרָהָם וְאֶת־אֲנָשָׁיו : (ס) וַיְבָרְכוּ אֶת־רַבְקָה וַיֹּאמְרוּ לָהּ אַחֲתֵנוּ אֶתָּה הִי לְאֵלְפֵי רַבְבָּה וַיִּירָשׁ זָרְעֶךָ אֶת שְׁעַר שִׁנְאָיו : (סא) וַתִּקַּם רַבְקָה וְנִעְרָתֶיהָ וַתִּרְכַּבְנָה עַל־הַגְּמָלִים וַתִּלְכְּנָה אַחֲרַי הָאִישׁ וַיִּקַּח הָעַבַד אֶת־רַבְקָה וַיֵּלֵךְ : (סב) וַיִּצְחַק בָּא מִבּוֹא בְּאֵר לַחֵי רֵאִי וְהוּא יוֹשֵׁב בְּאֶרֶץ הַנְּגֹב : (סג) וַיֵּצֵא יִצְחָק לְשׁוֹחַ בְּשָׂדֵה לְפָנֹת עָרֵב וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיֵּרָא וְהִנֵּה גְמָלִים בָּאִים : (סד) וַתִּשָּׂא רַבְקָה אֶת־עֵינֶיהָ וַתֵּרָא אֶת־יִצְחָק וַתִּפֹּל מֵעַל הַגְּמֵל : (סה) וַתֹּאמֶר אֶל־הָעַבַד מִי־הָאִישׁ הַלֵּזָה הַהֵלֵךְ בְּשָׂדֵה לְקִרְאָתֵנוּ וַיֹּאמֶר הָעַבַד הוּא אֲדֹנָי וַתִּקַּח הַצְּעִיר וַתִּתְכַּס : (סו) וַיִּסְפֹּר הָעַבַד לַיִצְחָק אֶת כָּל־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר עָשָׂה : (סז) וַיְבָאֵה יִצְחָק הָאֵהֱלָה שָׂרָה אִמּוֹ וַיִּקַּח אֶת־רַבְקָה וַתְּהִילּוּ לָאִשָּׁה וַיִּאֱהַבְּהָ וַיִּנְחַם יִצְחָק אַחֲרַי אִמּוֹ : פ

7. תְּרוּגוֹם הַמִּיּוּחַס לַיוֹנָתָן - תּוֹרָה בְּרֵאשִׁית פֶּרֶק כֹּד פִּסּוּק יב

וַאֲמַר יי אֱלֹהָה דְּרִיבּוֹנֵי אַבְרָהָם זְמִין פְּעֹן אִיתָא מְהַגְנָא קוּמִי יוֹמְנָא וְעֵיבַד טִיבּוּי עִם רַבּוֹנֵי אַבְרָהָם :

8. כְּתוּר יוֹנָתָן בְּרֵאשִׁית פֶּרֶק כֹּד פִּסּוּק יב

וַיֹּאמֶר, יי אֱלֹהִים שֶׁל אֲדוֹנֵי זְמַן עַתָּה אִשָּׁה הַגּוֹנָה לְפָנֵי הַיּוֹם וְעָשָׂה טוֹבָה עִם אֲדוֹנֵי אַבְרָהָם :

9. [רַבִּינוּ] בַּחֲיֵי בְּרֵאשִׁית פֶּרֶק כֹּד פִּסּוּק יב

(יב) וְעָשָׂה חֶסֶד. פֶּתַח הָעַבַד בַּתְּפִלָּתוֹ בַּחֶסֶד וַחֲתָם אוֹתָהּ בַּחֶסֶד, שֹׁאמֶר: וְבָה אֲדַע כִּי עָשִׂית חֶסֶד עִם אֲדֹנָי, וְאִין סַפֵּק כִּי כִיוֹן שֶׁנִּתְגַּדַּל בְּבֵית אַבְרָהָם הִיָּה חֶכֶם גְּדוֹל בַּתּוֹרָה וּבַחֲכָמָה, וַיִּדַע כִּי זֶה מִדְּתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם, וְעַל כֵּן הִתְפַּלֵּל בָּהּ.

10. שְׁפַתֵּי כַהֵן בְּרֵאשִׁית פֶּרֶשֶׁת חֲיֵי שָׂרָה ד"ה [כֹּד, יב

[כֹּד, יב] וַיֹּאמֶר ה' אֱלֹהֵי אֲדוֹנֵי, וְעָשָׂה חֶסֶד עִם אֲדוֹנֵי. אֵף עַל פִּי שֶׁמִּדְּתוֹ חֶסֶד עַתָּה שְׁהוּא עַת עָרֵב וְהִיא מִדַּת הַדִּין אֲנִי רוֹצֵה שֶׁתִּגְבֵּר מִדַּת הַחֶסֶד :

11. אור החיים בראשית פרק כד פסוק יב

ויאמר ה' וגו' הקרה וגו'. בטוח היה אליעזר באדונו שתפלתו מקובלת אשר התפלל הוא ישלח מלאכו וגו' והוסיף הוא להתפלל שיהיה הוא ראוי ליעשות הדבר על ידו, כי ימצא לפעמים שתהיה מניעה לקיים דברי התפלה מצד האמצעי, לזה התפלל לאלהי אדונו שיקרה לפניו: וטעם שהוצרך לעשות סדר זה, כי חש לבל יטעוהו משפחת אברהם כשידעו כי הוא מצווה ועומד לקחת בת מהם יתנו לו שפחה משפחותם אשר אתם בבית ויאמרו כי היא מזרעם לזה נתחכם ועשה כסדר זה בהבחנה מובהקת שהיא הותרנות המופלאת שנותנת יותר ממה ששאל ממנה. גם בזה ידע אותה ידיעה צודקת כי היא מבית אברהם שהשיחה לפי תומה מבלי דעת דבר ממנו כי אותה יבקש ופתח דבריה האירו באומרה (פסוק כ"ד) בת בתואל וגו':

12. אלשיך על בראשית פרק כד פסוק כא

או יאמר והאיש משתאה לה וכו' קרוב אל הדרך הקודם. והוא כי הנה מעת ראותו מענה לשון הנערה כאשר שאל מאתו יתברך, הודע אליו כי זאת האשה אשר הוכיח ה' לבן אדונו, והיה משתאה לה. אך מה שהיה מחריש מלתת הנזם והצמידים ולשאול לה בת מי היא, הלא הוא לדעת ההצליח ה' וכו'. והוא כי הנה שאל מאתו יתברך יעשה הוא עצמו את שאלתו באומרו ה' אלהי וכו' הקרה נא וכו', ובראותו תשובת רבקה אליו על נכון עדיין היה מסתפק אם החשיבו ה' ויעש הדבר על ידי עצמו או על ידי אחד ממלאכיו. וזהו אומרו לדעת ההצליח ה' דרכו שהוא ה' בעצמו אם לא אלא על ידי מלאך. אך ויהי כאשר כלו הגמלים לשתות שהוא כמאמרנו שעל ידי שאיבה [אחת] כלו לשתות שהיה נס ופלא. אז הכיר כי מהי יצא הדבר, כי אילו היה על ידי מלאך שנשתלח לשים בפי רבקה הדברים האלה לא היה המלאך ההוא עושה גם את זאת לברך שאיבה אחת להשביע עשרה גמלים, כי אין מלאך אחד עושה שתי שליחות. ומה גם כי מציאות הברכה איננה כי אם ממנו יתברך מזה כי כל הנסיון היה על ידו יתברך:

13. מלבי"ם בראשית פרק כד פסוק כא

והאיש משתאה לה. שעדיין עלה בלבו שיוכל להיות שהיא עושה זאת בעבור שתבקש ממנו מתן או אגורת כסף עבור טרחה, ובזה אין ראיה מזה שהיא נדיבה ובעלת חסד, שבהפך יהיה זה אות שהיא שפלה ובזויה, ולכן החריש לדעת ההצליח ה' דרכו, שזה יראה בסוף מעשיה:

14. בראשית רבה (וילנא) פרשת חיי שרה פרשה ט

(ב) ויאמר ה' אלהי אֲבִרְהָם וגו'. (בראשית כד, יב): וַעֲשֵׂה חֶסֶד עִם אֲדֹנָי אֲבִרְהָם, הַתְּחִלָּה גָּמַר. רַבִּי חֲגִי בַּשֵּׁם רַבִּי יִצְחָק אָמַר הַכֹּל צָרִיכִין לְחֶסֶד אֲפִלוּ אֲבִרְהָם שֶׁהַחֶסֶד מִתְגַּלְגֵּל בְּעוֹלָם בְּשִׁבְלוֹ, נִצְרָף לְחֶסֶד, שֶׁנֶּאֱמַר: וַעֲשֵׂה חֶסֶד עִם אֲדֹנָי אֲבִרְהָם, הַתְּחִלָּה גָּמַר.
(ג) אֲלֵיֶעֱזֵר אָמַר: וְהִיא הַנְּעִר אֲשֶׁר אָמַר אֱלֹהֵי וְגו', הָא אֵלוּ יִצְאָה אֵמָה אַחַת וְהִשְׁקִיתוּ הָיָה מְשִׁיאָה לְבֵן אֲדוֹנוֹ, אֲתִמָּהָ, וְזָמַן לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּהֵגוֹן, (בראשית כד, טו): וַיְהִי הוּא טָרַם כֹּלָה לְדַבֵּר וְהִנֵּה רַבְּקָה יֹצֵאת וְגו'.
(ח) אָמַר רַבִּי אַחַא יָפָה שִׁיחָתוֹ שֶׁל עֶבְדִּי בְּתֵי אֲבוֹת מִתּוֹרָתוֹ שֶׁל בְּנִים, פְּרִשְׁתוֹ שֶׁל אֲלֵיֶעֱזֵר שְׁנַיִם וְשִׁלְשָׁה דְפִים הוּא אוֹמְרָה וְשׁוֹנָה, וְשָׂרָץ מְגוּפֵי תוֹרָה וְאִין דָּמוֹ מִטְּמֵא כְּבָשָׂרוֹ אֵלָא מִרְבוּי הַמְּקָרָא.

15. בראשית פרק לא,

(יז) וַיִּקָּם יַעֲקֹב וַיֵּשֶׂא אֶת־בָּנָיו וְאֶת־נָשָׁיו עֲלֵה־גַמְלִים: (יח) וַיִּנְהַג אֶת־כָּל־מִקְנֵהוּ וְאֶת־כָּל־רֶכֶשׁוֹ אֲשֶׁר רָכַשׁ מִקְנֵה קְנִיָּנוֹ אֲשֶׁר רָכַשׁ בְּפָדוֹן אַרְסָם לְבוֹא אֶל־יִצְחָק אָבִיו אֲרָצָה כְּנָעַן: (יט) וּלְבֵן הַלֵּךְ לָגוֹז אֶת־צֹאֲנוֹ וְתוֹגֵב רַחֵל אֶת־הַתְּרָפִים אֲשֶׁר לְאֵבִיהָ: (כ) וַיִּגְנֹב יַעֲקֹב אֶת־לֵבָב לְבֵן הָאֲרָמִי עַל־בְּלִי הַגִּיד לוֹ כִּי בָרַח הוּא: ... (כד) וַיָּבֵא אֱלֹהִים אֶל־לְבָבוֹ הָאֲרָמִי בַחֲלֹם הַלַּיְלָה וַיֹּאמֶר לוֹ הֲשִׁמְרָ לָךְ פְּרִתְדָּבָר עִם־יַעֲקֹב מְטוֹב עַד־רָע: ... (כו) וַיֹּאמֶר לְבֵן לִיעֲקֹב מֶה עֲשִׂיתָ וְתוֹגֵב אֶת־לִבְבִי... (כט) יִשְׁלָאֵל יָדִי לַעֲשׂוֹת עִמָּכֶם רַע וְאֱלֹהֵי אֲבִיכֶם אֲמַשׁ אֶמְרָ אֵלַי לֵאמֹר הֲשִׁמְרָ לָךְ מִדָּבָר עִם־יַעֲקֹב מְטוֹב עַד־רָע: (ל) וְעַתָּה הֲלָךְ הִלַּכְתָּ בְּיַד־כֶּסֶף נְכַסְפַּתָּה לְבֵית אָבִיךָ לָמָּה גִנַּבְתָּ אֶת־אֱלֹהֵי: (לא) וַיַּעַן יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר לְלָבָן כִּי יָרֵאתִי כִּי אֲמָרְתִּי פְּרִתְגִּזָּל אֶת־בְּנוֹתֶיךָ מֵעַמִּי: (לב) עִם אֲשֶׁר תִּמְצָא אֶת־אֱלֹהֶיךָ לֹא יִחִיהַ נְגִד אַחִינוּ הַכָּרֵל לָךְ מֶה עֲמָדִי וְקַח־לָךְ וְלֹא־יִדַע יַעֲקֹב כִּי רַחֵל גִּנַּבְתָּם: (לג) וַיָּבֵא לְבֵן בְּאֵהָל יַעֲקֹב וּבְאֵהָל לָאָה וּבְאֵהָל שְׁתֵּי הָאֵמָהֹת וְלֹא מִצָּא וַיִּצָּא מֵאֵהָל לָאָה וַיָּבֵא בְּאֵהָל רַחֵל: (לד) וְרַחֵל לָקְחָה אֶת־הַתְּרָפִים וְתִשְׁמֹם בְּכַר הַגָּמֶל וְתִשָּׁב עֲלֵיהֶם וַיִּמְשַׁשׁ לְבֵן אֶת־כָּל־הָאֵהָל וְלֹא מִצָּא: (לה) וַתֹּאמֶר אֶל־אֲבִיהָ אֶל־יִחָר בְּעֵינַי אֲדֹנָי כִּי לֹא אוֹכַל לָקוּם מִפְּנֵיךָ כִּי דָרָךְ נָשִׁים לִי וַיִּחַפֵּשׂ וְלֹא מִצָּא אֶת־הַתְּרָפִים: ... (לט) טָרְפָה לֹא־הִבֵּאתִי אֵלַיךְ אֲנִכִּי אַחְסֹנָה

מִדֵּי תִבְקֶשְׁנָה וְגִבַּתִּי יוֹם וְגִבַּתִּי לַיְלָה : ... (מב) לוֹלֵי אֱלֹהֵי אֲבִי אֱלֹהֵי אַבְרָהָם וַפְּחַד יִצְחָק הִיָּה לִי כִּי עֲתָה רִיקָם שְׁלַחְתָּנִי אֶת־עֲנָנִי וְאֶת־יָגִיעַ כַּפֵּי רֵאָה אֱלֹהִים וַיִּזְכַּח אֲמָשׁ : (מג) וַיַּעַן לְבֹן וַיֹּאמֶר אֶל־יַעֲקֹב הַבְּנוֹת בְּנֹתַי וְהַבָּנִים בְּנֵי וְהַצֵּאן צֵאנִי וְכָל אֲשֶׁר־אַתָּה רֵאָה לִי הוּא וְלִבְנֹתַי מִה־אֲעֹשֶׂה לְאֵלֶּה הַיּוֹם אוֹ לְבָנֶיהֶן אֲשֶׁר יִלְדוּ : (מד) וְעֲתָה לָכֵה נִכְרַתְּהָ בְרִית אֲנִי וְאַתָּה וְהִיָּה לְעַד בֵּינִי וּבֵינֶךָ : (מה) וַיִּקַּח יַעֲקֹב אֶבֶן וַיְרִימֶהָ מִצֵּבָה : (מו) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לְאָחִיו לְקָטוּ אֲבָנִים וַיִּקְחוּ אֲבָנִים וַיַּעֲשׂוּ־גֹל וַיֹּאכְלוּ שֶׁם עַל־הַגֹּל : (מז) וַיִּקְרָאֵלּוּ לְבֹן יִגָּר שְׁהַדוּתָא וַיַּעֲקֹב קָרָא לוֹ גִלְעָד : (מח) וַיֹּאמֶר לְבֹן הַגֹּל הִזֵּה עַד בֵּינִי וּבֵינֶךָ הַיּוֹם עַל־כֵּן קָרָא־שְׁמוֹ גִלְעָד : (מט) וְהַמְצַפֶּה אֲשֶׁר אָמַר יִצְחָק ה' בֵּינִי וּבֵינֶךָ כִּי נִסְתַּר אִישׁ מֵרַעְיוֹ : (נ) אִם־תִּעֲנֶנָּה אֶת־בְּנֹתַי וְאִם־תִּקַּח נָשִׁים עַל־בְּנֹתַי אִין אִישׁ עִמָּנוּ רֵאָה אֱלֹהִים עַד בֵּינִי וּבֵינֶךָ : (נא) וַיֹּאמֶר לְבֹן לִיעֲקֹב הִנֵּה! הַגֹּל הִזֵּה וְהִנֵּה הַמְצַבָּה אֲשֶׁר יָרִיתִי בֵּינִי וּבֵינֶךָ : (נב) עַד הַגֹּל הִזֵּה וְעַד הַמְצַבָּה אִם־אֲנִי לֹא־אֶעְבֹּר אֲלֶיךָ אֶת־הַגֹּל הִזֵּה וְאִם־אַתָּה לֹא־תֵעְבֹר אֵלַי אֶת־הַגֹּל הִזֵּה וְאַת־הַמְצַבָּה הִזֵּה וְאַתָּה לָרַעָה : (נג) אֱלֹהֵי אַבְרָהָם וְאֱלֹהֵי נַחוּר יִשְׁפְּטוּ בֵּינֵינוּ אֱלֹהֵי אֲבִיהֶם וַיִּשְׁבַּע יַעֲקֹב בַּפֶּחַד אָבִיו יִצְחָק :

פסיקתא זוטרתא (לקח טוב) בראשית פרשת ויצא פרק לא סימן מט

(מט) והמצפה אשר אמר יצף ה' ביני ובינך כי נסתר. והמצפה זה האבן שהרימה הוא מצבה: אשר אמר. כלומר אשר לבן הרימה, כי אמר יצף ה' כי נסתר, אמר לו עד כאן היינו רואים זה את זה, מיכן ואילך נסתר איש מרעהו:

16. ר' חיים פלטיאל בראשית פרק לא פסוק מט

(מט) והמצפה אשר אמר. זהו המצפה דכתיב ויקח [יעקב] אבן וירימה מצבה, ובלשון ארמי קרויה מצפה דאגל לא קאי דגל לשון זכר הוא.

17. ספורנו בראשית פרק לא פסוק מט

אשר אמר. וזה שאמר שהמצפה גם כן תעיד על דבריו הוא מפני שאמר אז לבן ליעקב יצף ה' ביני ובינך והיה לדיין ושופט:

18. העמק דבר בראשית פרק לא פסוק מט

(מט) והמצפה אשר אמר. יעקב להיות מצבה, והרימה למעלה כמו סימן לראות מרחוק, הוא כדי אשר יצף ה' וגו'. ותיבת אמר משמש למעלה ולמטה אשר אמר יעקב, אמר לבן יצף:

19. שכל טוב (בובר) בראשית פרשת ויצא פרק לא סימן נ

ראה אלהים [עד] ביני וביניך. ושם הקודש שנדבר עמו בחלום היה מזכיר להדיא בהעדאה:

20. ספורנו בראשית פרק לא פסוק נ

(נ) ראה אלהים עד. ראה שאם תבגוד בי תמעול בו והוא יפרע ממך כענין ומעלה מעל בה' וכחש בעמיתו (ויקרא ה, כא) כאמרם ז"ל שהוא מכחש בשלישי שביניהם (ספרא שם):

21. דברי הימים א פרק א, כח-לד

(כח) בְּנֵי אַבְרָהָם יִצְחָק וַיִּשְׁמַעֵאל : ס (כט) אֵלֶּה תִלְדוּתֶם בְּכוֹר יִשְׁמַעֵאל נְבִיֹת וְקָדָר וְאַדְבָּאֵל וּמְבָשָׁם : (ל) מִשְׁמַע וְדוּמָה מִשָּׂא חֲדָד וְתִימָא : (לא) יִטּוֹר נָפִישׁ וְקַדְמָה אֵלֶּה הֵם בְּנֵי יִשְׁמַעֵאל : ס (לב) וּבְנֵי קְטוּרָה פִּילְגֶשׁ אַבְרָהָם יִלְדָה אֶת־זִמְרֹן וַיִּקְשֹׁן וַיְמַדֵּן וַיִּשְׁבַּק וְשׁוּם וּבְנֵי יִקְשָׁן שָׁבָא וְדָדָן : ס (לג) וּבְנֵי מְדִן עֵיפָה וְעַפְרָי וְחִנּוּךְ וְאַבְיָדָע וְאַלְדָּעָה כָּל־אֵלֶּה בְּנֵי קְטוּרָה : ס (לד) וַיִּלְדֵּ אַבְרָהָם אֶת־יִצְחָק ס בְּנֵי יִצְחָק עֲשׂוּ וַיִּשְׂרָאֵל : ס